

# Hastalıklar ve Aşılamalar

Gönderen : admin - 16/07/2009 18:26

## Köpekler ve Başıyıklik :

Köpekleri çeşitli hastalıklara karşı korumak için aşılanmanın önemi yadsınmaz bir gerçektir. Ancak yanlış aşılama programı olmayan aşılar yavrunun kayına neden olabilir. Bütün aşılar aynı teknik ve bileşimde olmadığından, kimisi yarardan çok zarar verebilir. Bu nedenle veteriner hekimler hayvanın sahip olduğu köpekler göz önünde bulundurularak farklı hayvanlar için değişik aşılama programları kullanabilirler.

Aşılar, hastalıkta yol açan etkenin hastalık yapamayacak derecede zayıflatılması ya da başıyıklik oluşturablecek proteinli yapı ayrılması suretiyle oluşturulan ve antijen diyen bir bileşim içerirler. Antijenler hayvanın vücuduna çeşitli yollarla (burun damlası altı, kas içi enjeksiyon) verilerek, hayvanın bununla mücadelesi sağlanır. Mücadele sonunda galip gelen hayvana başıyık olarak (tekrarlı) antijen verilerek bir nevi hayvan aşı mikroba karşı silahlandırılır.

Yavru köpeklere yapılan aşıların karnelerine yapıyılan etiketlerinde DHPLPICR gibi simgeler görürsünüz. Bunlar antijeni ve hastalığın baş harflerinden oluşmaktadır ve antijenin bulunduğunu ifade etmek için kullanılırlar.

D - Distemper (Gençlik Hastalığı)

H- Viral hepatitis (Karaciğer iltihabı);

L - Leptospirozis (Sarılık yapan mikrop);

Pi- Parainfluenza (Üst solunum yolu hastalığı yapan bir virüs)

P- Parvovirüs (Kanlı ishal hastalığı)

C- Coronavirüs (Viral ishal)

R- Rabies (Kuduz)

Unutulmaması gereken bir nokta hiç bir aşı ya da aşılama programının 100% garantili olmadığıdır. Çünkü özellikle yavrularda oluşabilecek başıyıklik yanıtını birçok faktör etkileyebilir ve çok karmaşık bir yapıya sahip olan başıyıklik sistemi, henüz tam değildir. (Yavru köpeğin aşılanmasında en önemli olgu anneden geçen antikorların varlığıdır. Antikorlar antijen dediğimiz yapıyla oluşturulan savunma araçlarıdır.)

Yeni doğan yavrular, eğer anneleri daha önce aşılandı ise ya da hastalığı geçirmiş ise, annelerinden plasenta yoluyla ya da süt suretiyle antikor denen başıyıklik maddelerini pasif olarak (kendileri üretmeden) alırlar. Böylelikle yeni doğan yavru kendi başıyıklik sistemi mikroplarla mücadele deneyimi ve gücü kazanıncaya kadar geçici bir süre annesinin antikorlarıyla kendisini savunur.

Anneden alınan (maternal) antikorlar annenin başıyıklik durumuna göre değişir ve mikrop türüne özgüdür. Yani her hastalık için seviyeleri eşit değildir. Örneğin; kanlı ishal hastalığına karşı yeterli iken gençlik hastalığına karşı yeterince koruma sağlamaz. Anneye ait antikorlar belirli bir süreden sonra ortadan kalkar iken, yavrunun başıyıklik sistemi gerek mikropla karşılaşma, gerek aşılanma suretiyle gelişmeye başlar. Hayvanın hastalıkta yakalanmadan evvel aşılanması ve başıyıklik elde etmesi arzulanır. Anneden gelen antikorlar hayvanın hastalıkta karşı olduğu gibi aşıya karşı da korur. Bu durum aşıların başıyıklik vermemesinin nedenidir.

Maternal (anneye ait) antikorların tükendiği ve yapılan aşının henüz başıyıklik oluşturmamış dönem "pencere" olarak isimlendirilmektedir. Hayvanın hastalıkta karşı başıyıklik olabilmesi için tekrarlı aşılamalar sonucu yeterli antikor seviyesine ulaşması ve son aşılamadan 10-12 günlük süre geçmesi gereklidir. Maternal antikorlu köpeklere aşı yapıldığında gençlik hastalığına karşı %95 12 haftalık korunma sağlayabilmesine karşı, kanlı ishalde ancak 60-70 % oranında köpek aynı sürede korunabilir. Kanlı ishalde 3-4 defa aşılama sonrasında 18-20. haftalarda yeterli korunma sağlanabilir.

Aşının türü, yani zayıflatılmıyıp canlı-virüs yada ölü-virüs aşı olması da önem taşır. Canlı aşılar daha çabuk ve daha uzun oluşturmaya karşı, normal hayvanda çoğalabilme riski taşırlar ve yan etkileri çoktur (distemper encephaliti) gibi. Ölü aşılar başıyıklik oluşturmaması, yeterli başıyıklik için tekrar enjeksiyonlar gerektirmesine karşı çok daha güvenlidirler ve daha fazla tercih edilmektedirler.

Aşıların soğuk zinciri (4-8 C) bozulmadan korunması da başıyıklik oluşumunda önem taşır. Tekrarlı nakiller taşıma köpeklerin olmaması (aşırı sarsıntı) gibi nedenler ile aşılarında bozulmalar olabilir. Aşıdaki antijen miktarı da başıyıklik oluşmasında önemli rol oynar. İçindeki aşı antibiyotik gibi hayvanın canlı aşıya göre bölünerek kullanılmamalıdır. Ayrıca kas içi yapılması gereken bir aşı verilmesi aşının özelliğini yitirmesine neden olabilir. Bu gibi yanlışlıklara yer vermemek için üretici firma önerileri dikkate alınmalıdır. Hayvanın yaşının aşının başıyıklik oluşturmaması ile bir ilgisi yoktur. Doberman, Rotweiler ve English Springer Spaniel ırkı köpeklerin ishal ve gençlik hastalıklarına çok dayanıksız oldukları halde doğru bir aşılama programı ile yeterli korunmaya sahip olabilirler. Virüs aşısının üzerinden 2 hafta geçmeden yapılan canlı virüs aşıları etkili olamaz.

Bakteriyel hastalıklar viral hastalıklara oranla daha az görülürler. Bakteriyel hastalıklara karşı hazırlanmış aşılar hem daha az yapılır, hem başıyıklik süreleri kısadır hem de yan etkileri çoktur.

Köpeklerin Leptospirozis, bordetelloz (çiftlik öksürüğü hastalığı) ve borreliosis (Lyme hastalığı) aşıları da pet kliniklerinde de gelmişe yapılmamasında yarar vardır.

Aşılamaya başlamadan önce hayvanın parazitlerden arındırılması gerekir. Ayrıca aşı verilmeden önce olanaklar ölçüsünde kan tahlili (Hemogram) eğer yapılmıyorsa en azından ateşin bulunup bulunmadığı belirlenmelidir. Zira hastalığın kuluçka döneminde yavru aşı daha kötü sonuçlar verir.

## Aşılamada Yapı Faktörü :

Yavru köpeklerin ilk aşı ne zaman yapılmalıdır? Çoğu uzmanların bu konuda ortak olarak buldukları nokta aşırı baskınlı endojen, kortikosteroidler veya maternal antikorların interferesi nedeniyle, ilk aşılanmanın en azından 4. haftadan sonra yapılmasıdır. Bu düğünün temel esprilerinden biri de modifiye canlı aşıların oluşturduğu ciddi yan etkilerdir. Zayıflatılmıyıp gençlik hastalığı virüsü aşı, 3 haftalık küçük yavru köpeklerde ensafalitise (beyin iltihabı), zayıflatılmıyıp köpek gençlik hasta kardiyomyopatiye neden olabilmektedir. Bir araştırmada doğumdan hemen sonra aşılanan bir Labradorun yavrularında, aşılamayı takip eden 22.günde sinirsel belirtilerin görüldüğü ve bu yavrulardan 5 tanesinin öldüğü kaydedilmiştir. Bu araştırmalar

yavru köpeklerde ensafalitisin geliptiđi gözlemlenmiptir.Yine Distemper apýsýnýn yol açtýđý komplikasyonlara dikkat çeken bir ba araptýrmada yađları 4 ay ile 8 yýl arasýnda deđipen köpeklerde sinirsel belirtiler ve kýsa süreli felç gözlenmiptir. Muayeneler son köpeklerde non-supurative meningitis teđhis edilmiptir.

Apýlamalar arasýndaki aralýklarda oldukça çok tartýpýlan konulardan biridir.Apýların 10 günden daha az aralýklarla yapýlması, sistemi üzerindeki baskýlayýcý etkisi nedeniyle beklenenden daha dübük düzeyli bir bađýpýklýđýn elde edilmesine neden olur. D klinisyenler apýlamalar arasýnda 3 haftalýk bir aralýđý tercih ederler. Bu 3 haftalýk süre maternal antikorlarla bađarýlý bir mücad bađýpýklýk sistemi belleđinin de hazýrlanması için uygun bir zaman aralýđýdır.

Apýlama serisindeki son uygulama ne zaman yapýlmalýdır?

Bu hastalýklara karþý deđiþiklik göstermektedir. Minimum yaþa göre yapýlan bir düzenlemeye göre; apýlar son uygulamaları, K hastalýđý Distemper için 12-14.haftalarda. Bulapýcý karaciđer hastalýđý " Infectious Canine Hepatitis" için 12. haftada, Kanlý ish "Parvovirüs" apýsý için 16-18.haftalarda yapýlmalýdır.

Yavru köpeklerin apýlanması için rasyonel bir opsiyon yoktur. Ne zaman ve ne kadar sýklýkla apýlamanýn gerekli olduđu en çok sorulan sorulardandýr. Bu konuda yapýlan çalıþmalarýn sonuçlarına göre genellikle 14-28 günlük aralýklar önerilmektedir. Ayrý maternal antikorlarla rekabetten kaçýnmak için 6 haftalýktan erken yaþta apýlamanýn baþlamamasý gerektiđine dikkat çekilmekt Modifiye canlý ve canlý apýlar,dođal olarak enfeksiyon yapma yeteneđi (virülens) ve apýlamadan sonra virulensin yeniden kazanýlması gibi yan etkilere sahip olan muhtemel biyolojik kontaminasyonlardýr. Ölü sub-unit ve rekombinat apýlar daha az ve kýsa süreli bađýpýklýk veren apýlardýr, fakat enfeksiyon riskleri bakýmýndan daha güvenlidirler.

Özet olarak yavru köpeklerin ilk apýsýnýn 5-7. haftalarda ve bunu takip eden apýların 21 günlük aralýklarla yapýlması en uygun karma apý en az parvovirüs, hepatitis ve gençlik hastalýđýna ait suþları içermelidir. Bunu takiben iki karma apý daha yapýlmalý karma apýlarda ilk karma apýda bulunan suþlarla birlikte "Leptospirosis" ve "Parainfluenza" da bulunmalýdır. Son olarak 16-22 haftalarda " Parvovirüse" karþý tek bir apýlama daha yapýlmalýdır. Karma apý programý tamamlandıktan sonra 3-4. aylarda kud yapýlmalýdır. Karma ve kuduz apýları yýlda bir kez tekrar edilmelidir. Köpek öksürüđüne karþý yapılacak apýlamaların baþlang kesme dönemi 6-8.haftalar veya 1.8kg canlý ađýrlýk esas alýnýr. Bu apýnýn 6-12 aylýk aralýklarla tekrar edilmesi tavsiye edilme

=====